

Sjöövervakningsstrategi för civila behov

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Uppdraget	1
1.2 Definitioner	1
1.3 Sjöövervakningsrådets roll och uppgifter	2
1.4 Syftet med strategin	3
2. Övergripande omvärldsfaktorer	3
2.1 Utvecklingen av totalförsvaret	3
2.2 Säkerhetsläget utifrån samhällsutmaningar i den civila maritima domänen	4
3. Övergripande mål och målsättningar	6
3.1 Utgångspunkter	6
3.2 Förmåga att samordna civila behov av sjöövervakning	7
3.3 Förmåga att systematiskt inhämta, bearbeta och analysera sjölägesinformation	7
3.4 Förmåga att förmedla civil sjöinformation	7
3.5 Förmåga att verka kunskapsbyggande avseende den civila maritima domänen	7

1. Inledning

1.1 Uppdraget

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats över tid. Ett antal osäkerhetsfaktorer, enskilda eller samlade, innebär en förhöjd risk för att det säkerhetspolitiska läget snabbt kan försämrats ytterligare med allvarliga konsekvenser för Europas och Sveriges säkerhet. Rådande säkerhetspolitiska läge påskyndar uppbyggnaden av totalförsvaret.

Den nationella förmågan inom totalförsvaret ska över tid, med utgångspunkt i Sveriges medlemskap i Nato, vara inriktad mot att försvara Sverige och allierade mot väpnade angrepp, vilket också stärker förmågan i samhället att hantera andra kriser. Även ett intensifierat arbete inom EU rörande säkerhetspolitik och beredskapsfrågor och växande samhällsutmaningar beroende på geopolitiska omständigheter och organiserad brottslighet ökar kraven på hela samhället.

Inom den maritima domänen behöver anpassningar och utveckling ske i en hög takt, samtidigt som förhållandena är mer komplexa. Ansvariga aktörer behöver vidareutveckla förmågor och skapa förutsättningar att arbeta utifrån ett mer dynamiskt och flexibelt förhållningssätt. Sjöövervakning utgör en central del i det arbetet, där civila sjölägesbilder och sjölägesanalyser utvecklas genom att berörda myndigheter bidrar utifrån sina respektive uppdrag och ansvarsområden samt att information sammanställs och delas med varandra.

Kustbevakningen har i samverkan med de myndigheter som ingår i Sjöövervakningsrådet tagit fram en ny sjöövervakningsstrategi för civila behov som ersätter den nationella sjöövervakningsstrategin från 2016 som togs fram på uppdrag av regeringen. Det har konstaterats att genomslaget av den nationella sjöövervakningsstrategin från 2016 har varit begränsat. Aktuell sjöövervakningsstrategi för civila behov tar enligt beslut i rådet utgångspunkt i Kustbevakningens uppdrag att samordna civila behov av sjöövervakning och förmedla civil sjöinformation, där rådets funktion är att genom samverkan stärka arbetet och skapa ytterligare mervärden.¹

1.2 Definitioner

Sjöövervakning är en systematisk övervakning av marina och maritima objekt, aktiviteter och skeenden för att skapa en sjölägesbild. Sjöövervakning omfattar insamling, bearbetning, analys samt förmedling av sjöläges- och sjöinformation. Syftet med sjöövervakning är att samla in, analysera och tolka information om sjöfarten, sjöfartstrafiken, miljöförhållanden och andra relevant data för att främja säkerheten och effektiviteten på havet. Detta inkluderar att spåra fartyg, övervaka fartygens rörelser, övervaka väder- och havsförhållanden samt att upptäcka eventuella hot eller olyckor till sjöss. Sjöövervakning är viktig för att förebygga olyckor, främja sjöfartssäkerhet och säkerställa effektiv resursanvändning på sjön.

Sjölägesinformation är aktuella eller historiska uppgifter om till exempel fartyg och andra föremål som rör sig på sjön. Uppgifterna kan t.ex. vara fartygets kurs, fart, position och identitet (fartygsnamn och flaggstat).

¹ Enligt förordning (2019:84) med instruktion för Kustbevakningen ska Kustbevakningen enligt 15 § samordna civila behov av sjöövervakning och förmedla civil sjöinformation till berörda myndigheter. För att bistå Kustbevakningen i arbetet med att samordna civil sjöövervakning och förmedla sjöinformation ska det enligt 22 § finnas ett samrådsorgan för civil sjöövervakning och sjöinformation vid myndigheten (Sjöövervakningsrådet).

Sjöinformation innehåller tilläggsinformation, till sjölägesinformationen, som myndigheter behöver för att bedriva sin verksamhet, som till exempel fartygets ägare, besättning och last, kartor och information om väder samt oceanografiska förhållanden eller misstankar om brott.

Sjölägesbild är flera olika aktuella eller historiska data med indirekt eller direkt geografisk koppling som täcker en eller flera verksamheter. Varje berörd myndighet kan samla ett för sin verksamhet nödvändigt underlag för utförande av sitt uppdrag/verksamhet. I det av Myndigheten för civilt försvar framtagna ramverk "Gemensamma grunder – ramverk för ledning och samverkan" definieras *lägesbild* som urval av information som analyseras och sammanställs i form av beskrivningar och bedömningar av läget. Syftet är att ge överblick, förståelse och underlag till beslut och åtgärder.²

Sjölägesanalys är den analys som kan genomföras av den sammantagna sjöövervakningen och annan inhämtning efter att man definierat ett behov av att visualisera och/eller sammanställa data och leverera en sjölägesprodukt.

1.3 Sjöövervakningsrådets roll och uppgifter

För att bistå Kustbevakningen i arbetet med att samordna civil sjöövervakning och förmedla sjöinformation ska det enligt myndighetens instruktion finnas ett samrådsorgan för civil sjöövervakning och sjöinformation vid myndigheten.

2001 inrättades Sjöövervakningsrådet. Ordförande är Kustbevakningens generaldirektör och rådet består idag av högst tolv ledamöter från andra myndigheter. Nuvarande medlemmar är Försvarsmakten, Myndigheten för civilt försvar, Polismyndigheten, Post- och telestyrelsen, Sjöfartsverket, Svenska kraftnät, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Transportstyrelsen och Tullverket.

Myndigheterna som ingår i rådet har enats om att målet med rådet är "att förbättra Sveriges samlade förmåga till effektiv och ändamålsenlig sjöövervakning, genom att förmedla aktuella sjölägesbilder, trender och tendenser till relevanta mottagare nationellt och internationellt, samt utgöra ett centralt bidrag i totalförsvarsarbetet". Målsättningen innebär också att det arbete som görs inom ramen för Sjöövervakningsrådet ska vara kunskapsbyggande avseende den maritima miljön och att den kunskapen kan spridas till olika aktörer och allmänheten.

Sjöövervakningsrådet är organiserat i en strategisk nivå, en operativ nivå samt en taktisk nivå. Den strategiska nivån inriktar och prioriterar rådets arbete. De operativa och taktiska nivåerna omsätter dessa inriktningar och prioriteringar för att öka den gemensamma förmågan till agerande. Den operativa verksamheten genomförs av respektive myndighet utifrån dess ansvarsområde och de behov av samverkan som identifieras. Sjöövervakningsrådets struktur möjliggör även ett utvecklat informationsutbyte mellan de myndigheter som har i uppdrag att bedriva underrättelseverksamhet.

Vid Kustbevakningen finns ett sekretariat som är knutet till Sjöövervakningsrådet.

Som ett komplement till strategin kommer en sammanställning tas fram som beskriver uppdrag för de myndigheter som ingår i Sjöövervakningsrådet och deras bidrag till samt behov av sjöövervakning.

² [Konceptuell grund MCF](#)

1.4 Syftet med strategin

Strategin syftar till en effektiv och ändamålsenlig sjöövervakning samt förmedling av sjölägesinformation genom att vara vägledande för myndighetssamverkan inom ramen för Sjöövervakningsrådet.

Strategin ska bidra till att skapa mervärden och förutsättningar för effektiv samverkan och för att med samlade mandat, förmågor och kunskaper enskilt och tillsammans bättre kunna hantera utmaningar och det som händer i den maritima domänen samt öka förmågan till proaktivitet och handlingskraft.

Strategin kommer att åtföljas av en handlingsplan. Genom handlingsplanen kommer centrala beroenden och kopplingar till andra pågående arbeten och processer, nationellt, internationellt och inom Nato som är av betydelse för det fortsatta arbetet inom Sjöövervakningsrådet att identifieras och adresseras. Genom handlingsplanen kommer även delar av den EU-gemensamma maritima säkerhetsstrategin att omhändertas.

Utifrån ett omvärldsläge med snabba förändringar som kan vara av betydelse för innehållet i strategin är utgångspunkten att strategin revideras vartannat år eller vid behov. De civila behoven avseende sjöövervakning behöver kunna omhändertas även vid ytterligare förändringar i omvärlden och strategin ska då kunna fortsätta att utgöra ett vägledande dokumentet avseende myndighetssamverkan inom ramen för Sjöövervakningsrådet.

2. Övergripande omvärldsfaktorer

2.1 Utvecklingen av totalförsvaret

I regeringens proposition *Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34)* och det efterföljande regeringsbeslutet om planeringsförutsättningar, *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030 (Fö20024/02054)*, konstateras att säkerhetsläget såväl i Sveriges närområde som globalt präglas av instabilitet och oförutsägbarhet och att det finns en bred och alltmer komplex hotbild mot Sverige och svenska intressen samt ökade risker för svensk säkerhet. Vidare framhålls att hoten omfattar bland annat otillbörlig informationspåverkan, cyberangrepp, illegal underrättelseinhämtning, terrorism och sabotage samt utnyttjande av ekonomiska beroenden. Aktiviteterna kan vara en del i krigsförberedelser, men utförs i väsentligt högre utsträckning lågintensivt i fredstid och är därmed något som samhället måste kunna hantera även utan särskilda beslut om höjd beredskap och med både civila och militära medel.

I planeringsförutsättningarna pekar regeringen på följande utgångspunkter i utvecklingen av totalförsvaret; det väpnade angreppet som dimensionerande, Sveriges arbete med avskräckning och försvar, geografiska perspektiv och transportperspektiv samt uthållighet och förmåga till omställning samt att totalförsvaret är en angelägenhet för hela samhället.

Försvarsmaktens och Myndigheten för civilt försvar och beredskaps *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030 (FM2025-19772:2, MSB 2025-08877)* utgör grunden för Sveriges planering och utveckling av totalförsvaret där tre centrala förändringar i omvärlden lyfts fram; Sverige som allierad i Nato, lärdomar från Rysslands invasion av Ukraina samt en utvecklad nationell struktur för krisberedskap och civilt försvar. Sammantaget är det framförallt försvaret av Natos yttre gräns istället för enbart svenskt territorium, förmågan att kunna verka här och nu för att agera avskräckande redan i fredstid samt Sveriges roll och uppgift som baserings- och transiteringsområde där det behöver tänkas och ageras annorlunda som allierad.

Utgångspunkterna för totalförsvaret 2025–2030 behöver även beaktas i arbetet med sjöövervakning för en samordnad planering inom totalförsvaret och för att det övergripande målet för totalförsvaret nås.

2.2 Säkerhetsläget utifrån samhällsutmaningar i den civila maritima domänen

Sverige står inför en bred och komplex hotbild med antagonistiska aktiviteter som sker redan nu och därför måste kunna hanteras med både civila och militära medel, även utan beslut om höjd beredskap (skärpt eller högsta).

Av utgångspunkterna för totalförsvaret framgår att det globala säkerhetspolitiska läget präglas av instabilitet, osäkerhet och allvarliga utmaningar. Länder som Ryssland, Kina och Iran kommer att verka mot Sverige och dess allierade med de maktmedel de har till förfogande. Dessa länders förmåga till hybridkrigföring präglas av både förberedelser och opportunist och förväntas få en allt större betydelse. Statsaktörer kan agera mot flera nivåer i samhället och mot flera verksamheter i det svenska samhället, även sådana som inte har definierats som samhällsviktiga.³

Totalförsvarets forskningsinstitut tar i ett memo från 2024 upp att Rysslands huvudsakliga mål i sjödomänen antas vara att bestrida Natos sjökontroll i syfte att förhindra, försvåra eller fördröja sjötransporter med förstärkningar, understöd och försörjning till området med fokus på Finland och Baltikum. Ryska operationer i sjödomänen ses som stödjande för att uppnå de huvudsakliga operationsmålen. Ryssland skapar omfattande incidenter i Nordsjön, Västerhavet och Östersjön. Mot bakgrund av Rysslands beroende av handel samt försörjning av Kaliningradenklaven bedöms dess strävan vara att undvika så kraftig reaktion från västvärlden att Rysslands sjöförbindelser bryts. Stora delar av verksamheten sker därför dolt utan tydlig avsändare alternativt förnekbart.⁴

I den nationella säkerhetsstrategin⁵ pekar regeringen på att de hot mot vår säkerhet som kommer från omvärlden och de som kommer inifrån Sverige är så nära sammanflätade att hotbilden måste ses som en helhet.

³ Utgångspunkter för totalförsvaret 2025-2030 s.18

⁴ FOI-memo 8446

⁵ Skr. 2023/24:163

Det försämrade säkerhetsläget i Europa och därmed i Sveriges närområde samt därav följande gråzonsproblematik utmanar olika arenor och inte minst den maritima. Både Säkerhetspolisen och Försvarsmakten bedömer säkerhetsläget som allvarligt och att risk finns att säkerhetsläget i Sveriges närområde kan komma att försämrats ytterligare och att ett sådant händelseförlopp kan ske snabbt. Östersjöregionen och Arktis pekas ut som extra intressanta områden för en eskalerande konflikt. Den maritima miljön pekas ut som möjlig konfliktyta vid en eskalerande situation där kartläggning av och angrepp mot för samhället viktig infrastruktur redan har inträffat. Civil sjöfart kan på olika sätt användas av främmande makt i hybridkrigföring, både gällande kartläggning och fysiska angrepp.

Geopolitiska omständigheter har medfört ändrade rörelser och trender samt en ökad trafik av fartyg som fraktar olja, gas, kol och andra miljöfarliga ämnen genom Östersjön och andra svenska vatten. Dessa fartyg är ibland dåligt underhållna, navigerar i okända vatten och har en besättning med bristande sjömanskaper. Risker för ett allvarligt utsläpp har därmed ökat i Sveriges vatten och närområde.

Den organiserade brottsligheten har under de senaste åren vuxit sig stark i Sverige och är nu samhällshotande. Den rör sig över landsgränser och omfattar alla former av kriminalitet. Polisen och Säkerhetspolisen beskriver också hur den grova organiserade brottsligheten smälter samman med terrororganisationer och även utnyttjas av främmande makt. Den organiserade brottsligheten bedöms vara systemhotande och innebär både direkt och indirekt påverkan på människors trygghet och säkerhet, liksom på samhällsviktiga funktioner. Den organiserade brottsligheten återfinns även i den maritima miljön där kunskapen om denna företeelse behöver förstärkas och utvecklas ytterligare.

3. Övergripande mål och målsättningar

3.1 Utgångspunkter

Att dela sjölägesinformation, sjölägesbilder och sjölägesanalyser är en av förutsättningarna för att myndigheterna i Sjöövervakningsrådet, men även andra intressenter, ska kunna bedriva sin verksamhet på ett effektivt sätt och det utgör även ett viktigt bidrag till övriga myndigheter eller andra aktörer inom totalförsvaret. Försvarsmakten ska bland annat bedriva omvärldsbevakning och upptäcka, identifiera och förvarna om yttre hot mot Sverige och svenska intressen, samt ansvara för att samla in, bearbeta och lämna Kustbevakningen sjölägesinformation sammanställd för civila behov.⁶ Kustbevakningen ska i sin tur samordna civila behov av sjöövervakning och förmedla civil sjöinformation till berörda myndigheter.

För att uppnå en mer samlad sjölägesbild krävs att civila och militära myndigheterna eller aktörer kompletterar varandra ytterligare genom ökat utbyte av information.

Övergripande mål:

Kustbevakningen ska, med stöd av myndigheterna i Sjöövervakningsrådet, ha förmåga att samordna civila behov av sjöövervakning, förmedla civil sjöinformation och sjölägesbild till berörda myndigheter. Detta omfattar att inhämta, bearbeta och analysera samt förmedla information om den maritima domänen (under, på och ovan vatten) för att generera kunskap om avvikelser, hot, risker samt vad det kan medföra för konsekvenser och därmed även verka förebyggande samt bidra till Sveriges totalförsvär.

⁶ Enligt förordningen (2024:1333) med instruktion för Försvarsmakten.

3.2 Förmåga att samordna civila behov av sjöövervakning

Det innebär att:

- Kustbevakningen ska kontinuerligt utveckla samordningen avseende civila behov av sjöövervakning och utveckla Sjöövervakningsrådets verksamhet.
- Sjöövervakningsrådet ska vägleda myndighetssamverkan för en effektiv och ändamålsenlig civil sjöövervakning.
- Sjöövervakningsrådets myndigheter ska ha en väl utvecklad och fördjupad nationell samverkan avseende sjölägesinformation, sjölägesbild och sjölägesanalys.

3.3 Förmåga att systematiskt inhämta, bearbeta och analysera sjölägesinformation

Det innebär att:

- Kustbevakningen ska ha förmåga att systematiskt inhämta, bearbeta och analysera sjölägesinformation. Sådana sjölägesbilder och sjölägesanalyser ska generera kunskaper om normalbilder, avvikelser, hot, risker och dess konsekvenser samt förutse trender.
- De myndigheter som ingår i Sjöövervakningsrådet ska utgöra ett stöd till Kustbevakningen avseende inhämtning och bearbetning av sjölägesinformation och nödvändig tilläggsinformation - såväl nationell som internationell - som krävs för att skapa utvecklade civila sjölägesbilder och sjölägesanalyser.

3.4 Förmåga att förmedla civil sjöinformation

Det innebär att:

- Kustbevakningen ska ha förmåga att förmedla civil sjölägesinformation, sjölägesanalyser och sjölägesbilder som Sjöövervakningsrådets myndigheter och andra intressenter är i behov av och på så sätt verka förebyggande och öka motståndskraften i den maritima domänen.
- Sjöövervakningsrådets myndigheter ska utgöra ett stöd till Kustbevakningen i arbetet med att upprätthålla och dela aktuella civila sjölägesbilder, sjölägesanalyser och sjölägesbilder i alla delar av hotskalan. Denna förmåga är av vikt för Sveriges totalförsvar.

3.5 Förmåga att verka kunskapsbyggande avseende den civila maritima domänen

Det innebär att:

- Kustbevakningen ska ha förmåga att leverera kunskapsbyggande rapporter avseende det civila området i den maritima domänen.
- Sjöövervakningsrådet ska årligen presentera en övergripande gemensam civil lägesbedömning avseende allvarliga hot, risker och sårbarheter i den maritima domänen.

KUSTBEVAKNINGEN

FÖRSVARSMAKTEN

**Myndigheten
för civilt försvar**

Polisen

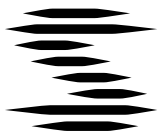
SGU

Sveriges geologiska undersökning

SMHI

SJÖFARTSVERKET

**SVENSKA
KRAFTNÄT**

**TRANSPORT
STYRELSEN**

Tullverket